

SPACE WHICH IS FREE IN TODAY'S CITY IS GENERALLY A RESIDUAL SPACE..

It is not free space in the strict sense of the term, but rather space amongst things. It is the result of the existence of unresolved tensions that have made its occupation impossible.

The idea of current free space should therefore be transposed to that of the urban void, and its meaning should be sought in the tension that has produced this void.

In a brief overview of reasonably large-scale open spaces in, say, Barcelona, we would possibly find none that do not fall within the above parameters.

The railway line is a very direct cause of many of these voids, both in Avinguda Meridiana and in Plaça de les Glòries: the complexity of the existing networks made the extension of the *Eixample* in Poble Nou very difficult, and produced today's no-man's-land there. The Vall d'Hebron has also proven difficult to occupy because of accessibility problems, caused by the three hillocks forming it. The second ring road has made it possible for this space between hills and networks to become city.

The specific aspect of these parts of the city is their character as void cut through by the force field the city itself creates.

I should now like to concentrate on the relationship between this specificity and the project.

We might agree that these spaces are what Ignasi de Solà-Morales not long ago described as «overdetermined» in «Revista de Occidente»¹, apparently fertile fields for the practice of project fragmentation as a strategy capable of providing specific solutions for the multiplicity and diversity of urban situations. Furthermore, it is an apparent operative heritage in a small country such as ours, subjected of necessity to the permanent reinterpretation of given materials, from the standpoint of criteria such as good taste, etc.

This is often the solution proposed, and not only in this country. It is usually combined with an unbending faith in the virtues of the forms established as being archetypal for the city after the great backward look in the sixties and seventies, and connect directly with that arranging vocation that Lluís Clotet defined so masterfully twenty years ago.²

«Squares», «*ramblas*», «parks» and «monuments» are sometimes used in an attempt to articulate, over these voids, the undifferentiated, underequipped and often chaotic inherited city, attempting to give pieces of the urban continuum «their own» character by heaping cliché upon cliché.

Eduard Brú

Foreword to the
Directing Plan for the Vall d'Hebron,
based on a talk given at the
Menéndez y Pelayo
International University
in August 1988

El buit urbà The urban void

Antescriptum al
Pla Director de la Vall d'Hebron,
sobre una conferència dictada
a la U.I. Menéndez y Pelayo
el agost de 1988

L'ESPÀI QUE QUEDA ACTUALMENT LLIURE A LA CIUTAT ÉS, GENERALMENT, UN BUIT RESIDUAL.

No és un espai lliure, en l'estricta sentit de l'enunciat, sinó que és un buit enmig de coses. Ha estat originat per l'existència de tensions irresoltes que n'han impossibilitat l'ocupació.

La idea de l'espai lliure actual s'hauria de traslladar, doncs, a la de buit urbà, i buscar-hi el sentit en la tensió que ha produït aquest buit.

Fent un breu repàs d'espais lliures de dimensió apreciable, per exemple a Barcelona, possiblement no en trobarem cap que no es pugui emmarcar dins d'aquestes coordenades.

La via fèrria és una causa directíssima de molts d'aquests buits, tant a la Meridiana com a la mateixa plaça de les Glòries; la complexitat de les trames preexistents va dificultar el creixement de l'Eixample al Poble Nou i va produir-hi la terra de ningú actual. La zona de la Vall d'Hebron ha estat difícilment ocupable perquè és de complexa accessibilitat, a causa dels tres petits turons que la formen. El segon cinturó ha permès que aquest espai entre muntanyes i entre trames ara pugui ser ciutat.

L'específic d'aquestes parts de la ciutat és el caràcter de buit, travessat pel camp de forces que la mateixa ciutat crea.

Voldria fixar-me en la relació entre aquesta especificitat i projecte.

Podria convenir-se que es tracta d'aquells espais «sobredeterminats» que Ignasi de Solà-Morales va esmentar fa poc a la «Revista de Occidente»¹ presumptes camps adobats per a l'exercici de la fragmentarietat projectual com a estratègia capaç d'atendre puntualment a la multiplicitat i diversitat de les situacions urbanes. Pretès patrimoni operatiu, a més, d'un petit país com el nostre, sotmès per necessitat a la relectura i la manipulació permanent de materials donats, dins una tònica de bon gust, etc.

Aquesta és sovint, i no només entre nosaltres, la solució proposada. Sol combinar-se amb una incommovable confiança en les virtuts de les formes fixades com a arquetípiques de la ciutat a la gran mirada enrrera dels anys 60-70, i entronca directament amb aquella vocació d'arranjament que va anunciar magistralment Lluís Clotet, ara ja fa vint anys².

Les «places», les «rambles», els «parcs», els «monuments», s'utilitzen a vegades per intentar articular sobre aquells buits la ciutat indiferenciada, subequipada i sovint caòtica heretada, procurant atorgar caràcter «propi» a trossos del tot urbà, segons clicés donats i sobreposats.

MODEL DE CIUTAT FIXAT, FORMES PRETESAMENT IMMANENTS, APROXIMACIÓ DES DE LA SUBSTITUCIÓ DEL DIFÍCIL TOT PER LES PARTS, AR-

QUITECTURA COM A TRANSACCIÓ ENTRE ÈPOQUES, SITUACIONS I LLOCS: NO ÉS ESTRANY QUE MOLTS ARQUITECTES JA ES PRESENTIN SENSE VERGONYA COM A MAQUILLADORS.

FINAL DE TRAJECTE: L'ARQUITECTE COM A MAQUILLADOR DE LA CIUTAT.

PERÒ POTSER HÀGIM DE CONVENIR QUE LA NOSTRA VOCACIÓ NO ÉS EL «MAQUILLATGE».

NO HI HA MODEL PER A ALLÒ QUE CADASCUN D'AQUESTS BUITS DE LA CIUTAT PUGUI ARRIBAR A SER.

La solució passa per una ineludible reflexió general. Es tracta de defensar el projecte com a vivisecció i transformació de la realitat, com a augment i no com a dilució d'aquesta.

L'objectiu no és camuflar la situació irresolta alineant-la a l'enèsima fila dels espais urbans de manual, sinó aprofitar allò específic de cada situació —que pot no ser especialment monumental o significatiu—, i assumir la ineludibilitat de la invenció, fruit de la tensió entre allò més particular i allò més general.

Tampoc no tenim per propòsit fixar, com anyencs «vedutisti», formes i processos en consubstancial variació permanent, el domini dels quals requereix precisament establir criteris amb vocació de ser objectivables, per múltiples, forts, dèbils o transgredibles que siguin, i no armar «composicions».

Es tracta fins i tot de mantenir, si cal, el drama d'una situació oberta per davant del fals decor.

Així, enfront de la ciutat falsament articulada, maquillada, suma provinciana de parts congelades i impostades, pot preferir-se la ciutat com a obra oberta, alhora com a forma i com a estratègia d'intervenció. Aquella en la qual, per exemple, el paper organitzador i formalitzador de les grans vies ràpides i del trànsit corresponent no es minusvalora, amaga o ofega.

La ciutat les parts de la qual no se separen pintorescament, sinó que permeten percebre, amb diversos accents, la dimensió intrínseca a la urbanitat.

Pot preferir-se, doncs, la gran ciutat en la qual a Walter Benjamin li agradava aprendre a perdre's. La ciutat que Eco (ja que he esmentat el caràcter d'obra oberta de la ciutat) compara amb l'*Ulisses*: «*L'Ulisses és com una ciutat on a qualsevol punt on obris la novel·la, a qualsevol pàgina per on entris, et reconeixes en aquesta ciutat, tant se val el punt per on l'agafis, ets en aquesta ciutat*». ■■■

1. Ignasi de SOLÀ-MORALES, «Barcelona: construir sobre lo ya construido», «Revista de Occidente», 97, juny de 1989, Madrid.

2. Lluís CLOTET, «Santa Maria della Pace. El arveglo frente al modelo». «Arquitecturas Bis» núm. 2, juliol 1974.

THE FIXED CITY MODEL. SUPPOSEDLY IMMANENT FORMS. AN APPROACH FROM THE SUBSTITUTION OF THE DIFFICULT WHOLE FOR ITS PARTS. ARCHITECTURE AS A TRANSACTION BETWEEN EPOCHS, SITUATIONS AND PLACES: IT IS HARDLY SURPRISING THAT MANY ARCHITECTS HAVE BECOME UNASHAMEDLY OPEN MAKE-UP ARTISTS.

THE END OF THE ROAD: THE ARCHITECT AS THE CITY'S MAKE-UP ARTIST. BUT PERHAPS WE SHOULD AGREE THAT OUR VOCATION IS NOT TO «ARRANGE».

THERE IS NO MODEL FOR WHAT EACH OF THESE VOIDS IN THE CITY CAN BECOME.

The solution is produced as the result of an inevitable general reflection. It is a question of defending the project as the vivisection and transformation of reality, as its increase rather than as its decrease.

The objective is not to camouflage the unresolved situation, by applying what is says in the manual about urban spaces, but rather to take advantage of the specific nature of each situation (which may not necessarily be particularly monumental or meaningful), assuming the inevitability of invention, the fruit of the tension between the particular and the general.

Neither is it our objective, like *veduttisti* of old, to fix forms and processes in permanent consubstantial variation, whose mastery requires the establishing of criteria that can be made objective, however multiple, strong, weak of transgressing they are. Nor should we make «compositions». If necessary it might even be a case of maintaining the drama of a situation created in the face of false decorum.

Thus, given the falsely articulated, made-up city, the provincial sum of frozen elements and impost, one might prefer the city as an open work in terms of form and intervention strategy. The city in which, for instance, the organizing and formalizing role of large, fast thoroughfares and their corresponding traffic is neither undervalued, concealed nor smothered.

The city in which parts are not picturesquely separated, but rather provide different accents with which to perceive the great intrinsic dimension of urbanity.

One might therefore prefer the great city in which Walter Benjamin loved to learn to lose himself. The city which (since I have referred to the character of the city as an open work) Eco compares to *Ulysses*: «*Wherever you open the novel, at whatever page you enter, Ulysses is like a city in which you recognize yourself as being there, whatever your starting point may be.*» ■

Vila d'Hebron, Barcelona.
Fotoplànol i Fotoplànol.

Situació a Barcelona. Location in Barcelona.

1. Ignasi de SOLÀ-MORALES, «Barcelona: construir sobre lo ya construido». «Revista de Occidente», Nº 97, June 1989, Madrid.
2. Lluís CLOTET, «Santa Maria della Pace. El arreglo frente al modelo», «Arquitecturas Bis» núm. 2, July 1974.

Pla Director. Maestriplan.
 Projectistes de les àrees. Architects for each area:
 1 12: Enric Miralles, Carme Pinós
 3: Jordi Garcés, Enric Sòria
 4: Tonet Sumner

